

Pan Jowialski

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie

redakcja programu
Elżbieta Lenkiewicz

projekt graficzny
Bogusław Cichocki

Pan Jowialski

Teatr im. Stefana Jaracza w Olsztynie

ALEKSANDER FREDRO

„Pan Jowialski”

OSOBY

Pan Jowialski	Władysław Jeżewski
Pani Jowialska	Hanna Wolicka
Szambelan Jowialski	Zbigniew Waleryś
Szambelanowa	Danuta Markiewicz
Helena	Janina Szczerbowska
Janusz	Stanisław Krauze
Ludmir	Artur Steranko
Wiktor	Cezary Ilczyna

w rolach Służby i Żandarmów słuchacze Studia Aktorskiego:

Agnieszka Kozłowska, Aneta Kruk, Piotr Burzmał, Mariusz Dzięgieł, Cezary Studniak, Dariusz Toczek.

reżyseria
Marek OKOPIŃSKI

scenografia:
Piotr WAJCHT

muzyka
Lucjan MARZEWSKI

ruch sceniczny
Bobdan GŁUSZCZAK

sufler
Anna Lipnicka

asystent reżysera
Cezary Ilczyna

inspicient
Maria Filipkowska

premiera — maj 1992 r.

teksty śpiewane w spektaklu pochodzą z „Nowego Don Kichota” i „Nodlegu w Apeninach” Aleksandra Fredry

Stefan Jaracz

(...) Jestem prawie trzydzieści lat w teatrze i napatrzyłem się na różne dziwolagi, jakie tylko w teatrze mogą mieć miejsce. Od pierwszych lat mej pracy scenicznej szeptano mi na ucho nabożne słowa o tradycji Fredry, o stylu Fredry, o sposobach świętych i nietykalnych. Słuchałem i ja nabożnie, ale nie dowierzałem.

Brałem udział w wielu fredrowskich przedstawieniach, patrzyłem na dziesiątki sławnych kreacji — i przyznać muszę, że z biegiem lat ogarniała mnie zawsze wściekła pasja! Zapytywałem siebie i innych — gdzież ta fredrowska tradycja? na czym to polega? czy istnieje w ogóle tradycja teatralna w Polsce? Stanowczo nie!

Gdym to mówił głośno — oburzano się na mnie. Mętnie, długo i nudnie wykładano mi bzdury na temat tej koszmarniej legendy o tradycji i stylach. Zrobiono z Fredry posąg, brąz, świętość nietykalną, wtłoczono go w nudne podręczniki szkolne, zasypano prochem, popiołem, uśmiercano „stylem”, „tradycją”, i po tych makabrycznych obrzędkach stare profesory stwierdziły boleśnie — „habemus papam” (...)

Wielkie dzieła sceniczne epok poprzednich musi się grać stylem dzisiejszej epoki. Na tym polega cudowne odradzanie się dramaturgii w coraz to nowej formie aktorskiej (...) Hola panowie! Nie dam się bujać stylem i tradycją! (...)

„ABC” dn. 4.01.1932 r.

Rybnom woda, ludzjom zgoda, bez niej nic.
Ile kto ma cierpliwości, tyle ma mądrości.

Z żartem — jak ze solą, nie przesadź, bo bola.
Przybądź szczęście, rozum będzie.

Spektakl zrealizowano
dzięki pomocy finansowej
Samorządu Miasta Olsztyna

mc PRACOWNIA POLIGRAFICZNA
TEL. OLSZTYN 135 92. 27 77 86

Antoni Słonimski

Kto wie, ile jest świadomej zgrzyźliwości w traktowaniu szlachty przez Fredrę. Osobiście odniosłem wrażenie, że w pewnych momentach trodki nie trafiają do celu, że jest jakiś brak decyzji pisarskiej, że sceny śmieszne są mało mają cierpkości, że koloryt ogólny zbyt jest przebiełony pogodną siłankowością. Sztuka tak napisana po Powtaniu Listopadowym mogła być albo ucieczką od tematów narodowych, świadomym odwróceniem się od aktualności, albo też paszkwilem na społeczeństwo ówczesne. Jakkolwiek było, faktem jest, iż postacie „Pana Jowialskiego” są żywe i prawdopodobne. Fabuła zapożyczona z Szekspira, rozwlekłość i naiwność akcji — wszystko to zostaje obronione przez jeszcze jedną pozycję: przez wiersze pana Jowialskiego, „Osiolkowi w żłoby dano”, „Małpa w kąpiel” itp. bajeczki, które weszły w życie, toż to dość, aby unieśmiertelnić „Pana Jowialskiego”. Kto wie, czy z Fredry nie pozostanie przede wszystkim poeta. Tam, gdzie jest wiersz, Fredro nigdy nie nuży (...)

11 listopada 1928

(w:) „Gwałt na Melpomenie” W-wa 1982

Na cóż ścigać wśród marzenia
Płochę szczęście, co się zmienia?
Każdy je ma w samym sobie.

I wśród milej tej rodziny,
Gdzie się kochać cel jedyny —
Ach, gdzież lepiej być nam może?

O rozkoszy, o radości!
Wolno sercu bić z miłości.
Wolno ustom dać wyznanie,
Wieczna miłość tu zostanie.

Z radości serce nam bije:
Radość, radość niech nam żyje,
Niech nam żyje długi czas!

Jerzy Kreczmar

Od lat pozycja Fredry i jego teatru jest ugruntowana. Niewielkie są spory na temat wagi jego twórczości. Krytycy różnią się raczej w interpretacjach i komentarzach. Kiedy najzłośliwiej się ścierają — nawet wtedy — jednakowo wskazują, gdzie posład, a gdzie tzw. arcydzieło.

Za to figurom fredrowskim nie dano zażywać spokoju. Od lat krytyka gniewa się na świat jego postaci albo, przeciwnie, kadzi mu bez miary. Ten drugi styl, zaczęty — tak na dobre — bodaj od Tarnowskiego, szczyt swój osiągnął już dawno, za przedwojennej pamięci. Ale gniewy i zachwyty rozdzielane są nierówną miarą. Postacie, którym los zdarzył dostać się do „Pana Jowialskiego”, mogą się słusznie czuć pokrzywdzone. Kiedy odzywano się najostrzej o częstnikach i rejentach, los ich dzielił i staruszek Jowialski. Nie dziwnego. Ale kiedy z Częstnika i Rejenta zrobiono tytanów nowej tradycji, kiedy Gustaw, a nawet byle ulan drugorzędnej komedyjki awansował na herosa, Jowialskiego zepchnięto na samo dno upodlenia, obrzucono wyzwiskami, ba, uczyniono odpowiedzialnym za klęskę i upadek narodu. Polska wyrosła dzięki takim rębaczom i glowaczom jak Częstnik i Rejent, upadła dzięki takim ramolom, jak Jowialski. Oto — jak świeżo pamiętamy — historiozofia rzucona w popularnych komentarzach przez nie byle jakich fredrologów.

Nie przypuszczamy dziś, żeby to było sprawiedliwe. Poziom moralny i intelektualny (bo w tak groźnych terminach formuluje się to zazwyczaj) mieszkańców Jowialówki nie odbiega pewnie od atmosfery towarzyskiej innych komedyjki. Skłonni jesteśmy sądzić Jowialskich razem z całym fredrowskim światem. A w sąd ten gotowiliśmy włożyć więcej pobłażliwości i humoru (...)

Nie sądzę, aby warto było wracać do spraw poważnych z okazji tego utworu. To, co może w nim i miało odcień serio, wypadnie przekazać historykom. W teatrze zupełnie nam wystarczy czarująco śmieszna bajka o ładnym poecie, który dostaje się do królestwa dziwactw i baniałki przypadkiem, poznaje tam i zdobywa żabawą narzeczoną i odnajduje niemierniej żabawą matkę. A jeśli nad tą czy inną fraszką Jowialskiego lub tym czy owym żartem sytuacyjnym Fredry potrafi się ktoś głębiej zamyslić, to już jego wola i przyjemność (...)

(W:) „Caby świat gra komedie” 1945, W-wa 1982

Dyrektor Naczelny i Artystyczny
Zbigniew Marek HASS

zastępca dyrektora
Andrzej FABISIAK

kierownik literacki
Elżbieta LENKIEWICZ

kierownik muzyczny
Lucjan MARZEWSKI

sezon 1991/92

redakcja programu
Elżbieta Lenkiewicz

projekt graficzny
Bogusław Cichocki